

Інформаційний лист Рамсарського водно-болотного угіддя (ВБУ)
“Сулинська затока” – “Sula Bay”

1. Ім'я та адреса укладача листа ВБУ:

Мальцев Володимир Інокентійович, к.б.н., с.н.с
докторант, Національний аграрний університет
директор, ННУ Інститут екології (ІНЕКО) Національного екологічного центру України
вул. Закревського, 23-А, кв. 90, Київ, Україна
тел. + 380 44 546 0073, +380 67 442 0023
E-mail: maltsev@fm.com.ua

Зуб Леся Миколаївна, к.б.н.
ст. наук. робітник
Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України,
вул. Б.Хмельницького, 15, Київ, Україна
тел. + 380 044 266 3341, + 380 044 453 2119

Карпова Галина Олексіївна, к.б.н.
ст. наук. співробітник
Інститут гідробіології НАН України,
Пр-т Героїв Сталінграду, 12, Київ, Україна
тел. + 380 44 546 0073, +380 50
E-mail: maltsev@fm.com.ua

2. Країна: УКРАЇНА

3. Дата: червень 25, 2004

4. Назва Рамсарського угіддя:
“Сулинська затока” – “Sula Bay”

Примітка: Сулинська затока є гирловою ділянкою р. Сули – лівобережної притоки I порядку р. Дніпро, частиною Кременчуцького водосховища

5. Карта Рамсарського угіддя.

а) тверда копія

б) цифровий (електронний) формат

6. Географічні координати:

а) крайніх пунктів

б) центру
49°30 N 32°45 E

7. Розташування:

ВБУ являє собою долину гирлової ділянки р. Сула, залиту водами Кременчуцького водосховища. Це мілководна затока, де майже 50% акваторії зайнято заростями водної та прибережно-водної рослинності. По берегах звичайні заплавні та суходольні ліси, майже всюди вторинні. Правий берег Сулинської затоки адміністративно належить до Черкаської обл., лівий – до Полтавської. Черкаська обл.: Чорнобаївський р-н – с. Мохнач, с. Велика Бурімка, с. Лящівка, с. Жовнине. Полтавська обл.: Глобинський р-н – сс. Святилівка, Броварки, Градиське лісництво; Семенівський р-н: сс. Погребняки, Дем'янівка; Семенівське лісництво. Територія

ВБУ повністю входить до складу ландшафтного заказника загальнодержавного значення “Сулинський”, створеного Указом Президента України від 9 грудня 1998 р. № 1341/98. Охоронне зобов'язання видано Черкаському регіональному управлінню водних ресурсів.

Входить до складу ІВА № 23 “Сульська затока” (Sul's'ka Bay)

8. Висоти: 81,0 – 83,0 м

9. Площа: 31161,3 га

10. Короткий огляд:

Сулинська затока лежить в південно-західній частині Придніпровської низовини, на Придніпровській терасній рівнині, на межі східного схилу Українського кристалічного щита та західного борту Дніпровсько-Донецької западини. Поверхня ВБУ складена піщаними, піщано-глинистими та лесовими відкладами.

ВБУ являє собою гирло р. Сули, що в умовах підпору водами Кременчуцького водосховища перетворилося на мілководну затоку, де майже 40% акваторії зайнято заростями водяної та прибережно-водяної рослинності. Переважаючий тип заростей на мілководдях – плавнево-острівні масиви, в складі яких домінують очерет та рогіз вузьколистий, на відкритих мілководдях досить поширені широколисті рдесники (*Potamogeton perfoliatus*, *P. lucens*). Досить масова тут водяна папороть сальвінія плаваюча (*Salvinia natans*) – вид, занесений до Червоної книги України. Водяна сосонка (*Hippuris vulgaris*) є регіонально рідкісним видом. До Зеленої книги України занесені угруповання латаття білого, глечиків жовтих та тієї ж водяної сосонки.

Невеликі смуги вздовж річки займають заплавні луки. По берегах звичайні заплавні та суходольні ліси, майже всюди вторинні. Основні деревинні породи тут: дуб, верба біла, тополя чорна.

Сулинська затока є одним з найбагатших за видовим складом фауни водно-болотних комплексів Центральної України та одним з основних на Кременчуцькому водосховищі нерестовищем, місцем нагулу та зимівлі масових видів риб: ляща (*Abramis brama*), судака (*Lucioperca lucioperca*), сазана (*Cyprinus carpio*), а також щуки (*Esox lucius*), синця (*Abramis ballerus*) та ін. Це місце оселення, гніздування та відпочинку на перельоті багатьох видів птахів, в тому числі об'єктів “Червоної книги України”: гоголь (*Bucephala clangula*), чапля жовта (*Ardeola ralliodes*), реготун чорноголовий (*Larus ichhyaetus*), лежень (*Burhinus oedicephalus*), кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*), ходулочник (*Himantopus himantopus*), дерихвіст степовий (*Glareola nordmanni*); ВБУ також підтримує існування квака (*Nycticorax nycticorax*), гуски білолобої великої (*Ancora albigularis*), гуски сірої (*A. anser*), крячка чорного (*Chidonias niger*) та нечисленних хижих птахів, що гніздяться переважно на прилеглих територіях та використовують угіддя Сулинської затоки для полювання: скопи (*Pandion haliaetus*), луна польового (*Circus cyaneus*), канюка степового (*Buteo rufinus*)

У складі фауни комах ландшафтного заказника “Сулинський” зустрічаються занесені до Червоної книги України представники ряду Бабки (Odonata) – дозорець-імператор (*Anax imperator*). З ряду Лускокрилі (Lepidoptera) – махаон (*Papilio machaon*) та подалірій (*Iphiclides podalirius*).

Серед ссавців, які зустрічаються на території ВБУ, відзначимо занесену до “Червоної книги України” видру річкову (*Lutra lutra*), яка охороняється також Бернською конвенцією та за Списком вразливих видів Міжнародного союзу охорони природи (IUCN) і Європейським Червоним списком.

11. Рамсарські критерії:

2, 4, 8.

12. Обґрунтування кожного критерію, внесеного до списку у пункті 11:

(2). ВБУ “Сулинська затока” підтримує існування популяцій вразливих видів: сальвінії плаваючої (*Salvinia natans*), дозорця-імператора (*Anax imperator*), махаона (*Papilio machaon*), подалірія (*Iphiclides podalirius*), гоголя (*Bucephala clangula*), чаплі жовтої (*Ardeola ralliodes*), реготуна чорноголового (*Larus ichhyaetus*), лежня (*Burhinus oedicnemus*), кулика-сороки (*Haematopus ostralegus*), ходулочника (*Himantopus himantopus*), дерихвосту степового (*Glareola nordmanni*), а також рідкісних угруповань: глечиків жовтих (*Nupharetum lutei*, *Nupharo lutei-Nymphaeetum albae*), латаття білого (*Nymphaeetum albae*) та водяної сосонки (*Hippuridetum vulgare*).

(4). ВБУ “Сулинська затока” забезпечує нерестові умови та зростання молоді є фітофільних риб – мешканців Кременчуцького водосховища: ляща (*Abramis brama*), судака (*Lucioperca lucioperca*), сазана (*Cyprinus carpio*), а також щуки (*Esox lucius*), синця (*Abramis ballerus*) та ін., а також виведення нащадків та нагул пташенят численних водноплавних птахів.

(8). ВБУ є одним з основних на Кременчуцькому водосховищі нерестовищем, місцем нагулу та зимівлі масових видів риб: ляща (*Abramis brama*), судака (*Lucioperca lucioperca*), сазана (*Cyprinus carpio*), а також щуки (*Esox lucius*), синця (*Abramis ballerus*) та ін.

13. Біогеографія:

Ботаніко-географічна приналежність ВБУ: Південна лісостепова область Дніпровської терасової рівнини, Оболонсько-Градиський район.

Зоогеографічна приналежність ВБУ: Палеарктичний відділ, Європейсько-Сибірська область, Європейська лісостепова провінція.

14. Фізичні особливості ділянки:

ВБУ являє собою гирло р. Сули, що в умовах підпору водами Кременчуцького водосховища перетворилося на мілководну затоку. Сулинська затока лежить в південно-західній частині Придніпровської низовини, на Придніпровській терасній рівнині, на межі східного схилу Українського кристалічного щита та західного борту Дніпровсько-Донецької западини. Поверхня ВБУ складена піщаними, піщано-глинистими та лесовими відкладами.

ВБУ в теперішньому вигляді виникло внаслідок зарегулювання Дніпра греблею Кременчуцького водосховища. Гідрологічний режим визначається гідрологічним режимом водосховища, зокрема динамікою рівня:

15. Фізичні дані водного басейну.

ВБУ розташоване при впадінні р. Сули в Кременчуцьке водосховище (р. Дніпро) і знаходиться в зоні впливу останнього.

ВБУ повністю знаходиться у межах водозбірної території р. Дніпро. Основним джерелом надходження води є р. Сула, яка тече Дніпровсько-Донецькою западиною і, власне р. Дніпро, що надходить до Кременчуцького водосховища через греблю Канівської ГЕС. Інші джерела – річки Рось, Вільшанка, Тясмин. Від північного кордону України до ВБУ Дніпро тече схилом Українського кристалічного щита, поверхня якого складена піщаними, піщано-глинистими та лесовими відкладами. Більша частина водозбірної території вкрита опідзоленими, вилуженими та типовими чорноземами. Основу землекористування становлять сільськогосподарське та лісогосподарське користування.

Клімат водозбірної території помірно континентальний. Льодостав на Кременчуцькому водосховищі як правило триває з грудня до березня.

16. Гідрологічні умови:

Сулинська затока фактично є частиною Кременчуцького водосховища, і її рівневий режим визначається динамікою спрацювання останнього. Нижче наведена орієнтовна динаміка рівнів води у водосховищі і, відповідно, в межах ВБУ, в роки середньої водності (НПР – 81,0 м над рівнем моря).

	Місяці											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Рівень відносно НПР, см	- 230	- 250	- 300	НПР	+100	НПР	- 20	- 50	- 100	- 150	- 180	- 200

Верхня за течією р. Сули частина ВБУ представлена плавнево-острівним масивом складної структури, середня і нижня – відкритими мілководдями. Глибини коливаються від 0 до 3-4 м.

17. Тип водно-болотного угіддя:

М · 6.

18. Головні екологічні особливості:

ВБУ являє собою гирло р. Сули, що в умовах підпору водами Кременчуцького водосховища перетворилося на мілководну затоку, де майже 40% акваторії зайнято заростями водяної та прибережно-водяної рослинності. Переважаючий тип заростей на мілководдях – плавнево-острівні масиви, в складі яких домінують очерет та рогіз вузьколистий, на відкритих мілководдях досить поширені широколисті рдесники (*Potamogeton perfoliatus*, *P. lucens*). Ценози водяних та прибережно-водних рослин є потужним біофільтром, а різноманіття умов, що забезпечується різноманіттям угруповань повітряно-водної та водяної рослинності створює умови для ефективного нересту та нагулу фітофілних туводних риб, а також перебування та розмноження багатьох видів водяних та навколводних птахів.

Невеликі смуги вздовж річки займають заплавні луки. По берегах звичайні заплавні та суходольні ліси, майже всюди вторинні. Основні деревинні породи тут: дуб, верба біла, тополя чорна.

19. Найбільш цінна флора:

Становлення флори і рослинності ВБУ йшло під впливом формування Кременчуцького водосховища, що супроводжувалося залиттям широких заплавних масивів і деградацією заплавних фітоценозів. Тепер, через 40 років після створення водосховища, сформувалася вторинна заплава, внаслідок чого відновилися біотопи деяких рідкісних видів флори. Так, досить масовою тут стала водяна папороть сальвінія плаваюча (*Salvinia natans*) – вид, занесений до Червоної книги України, та водяна сосонка (*Hippuris vulgaris*), що є регіонально рідкісним видом. До Зеленої книги України занесені угруповання глечиків жовтих, латаття білого та тієї ж водяної сосонки.

20. Найбільш цінна фауна.

Сулинська затока - місце оселення, гніздування та відпочинку на перельоті багатьох видів птахів, в тому числі об'єктів “Червоної книги України”: гоголь (*Bucephala clangula*), чапля жовта (*Ardeola ralliodes*), реготун чорноголовий (*Larus ichhyaetus*), лежень (*Burhinus oedicnemus*), кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*), ходулочник (*Himantopus himantopus*), дерихвіст степовий (*Glareola nordmanni*); ВБУ підтримує існування нечисленних хижих птахів, що гніздяться переважно на прилеглих територіях та використовують угіддя Сулинської затоки для полювання: скопи (*Pandion haliaentus*), луня польового (*Circus cyaneus*), канюка степового (*Buteo rufinus*)

У складі фауни комах ландшафтного заказника “Сулинський” зустрічаються занесені до “Червоної книги України” представники ряду Бабки (Odonata) – дозорець-імператор (*Anax imperator*). З ряду Лускокрилі (Lepidoptera) – махаон (*Papilio machaon*) та подалірій (*Iphiclides podalirius*).

Серед ссавців, які зустрічаються на території ВБУ, відзначимо занесену до “Червоної книги України” видру річкову (*Lutra lutra*), яка охороняється також Бернською конвенцією та за Списком вразливих видів Міжнародного союзу охорони природи (IUCN) і “Європейським Червоним списком”.

21. Соціальна і культурна цінність:

Соціальна цінність ВБУ полягає у його ролі у відтворенні масових видів риб Кременчуцького водосховища, які є об'єктом як комерційного, так і аматорського промислу (щорічний комерційний вилов становить 3-4 тис. тонн).

22. Земельне володіння:

Угіддя: землі державного водного фонду в розпорядженні Черкаського регіонального управління водних ресурсів.

23. Поточне землекористування:

- (а) території і акваторії охороняються, об'єкт природно-заповідного фонду України
- (б) землі Державного лісового фонду.

24. Чинники (минулі, поточні, потенційні) несприятливого для угідь впливу екологічного характеру, включаючи зміни в природокористуванні або проекти розвитку:

ВБУ:

У минулому – спрацювання рівня води в нерестовий період, рибальство і полювання, а також браконьєрство. Нині – спрацювання рівня води в нерестовий період, браконьєрство.

Прилеглі території:

У минулому і нині – нерегульована рекреація.

25. Вжиті заходи щодо збереження:

Територія ВБУ повністю входить до складу ландшафтної заказника загальнодержавного значення “Сулинський”, створеного Указом Президента України від 9 грудня 1998 р. № 1341/98. Охоронне зобов'язання видано Черкаському регіональному управлінню водних ресурсів.

26. Запропоновані заходи щодо збереження:

Відповідно до Закону України “Про Загальнодержавну програму формування національної екомережі на період до 2015 р.” територія ВБУ має увійти до складу Дніпровського Меридіонального та Галицько-Слобожанського Широтного екокоридорів.

27. Поточні наукові дослідження:

Дослідження згідно наукових програм наукових установ НАН України (Інститут зоології ім. І.І.Шмальгаузена, Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного, Інститут гідробіології), а також Національного аграрного університету та Інституту екології (ІНЕКО) Національного екологічного центру України.

28. Поточний стан освіти:

ВБУ мало використовується для освіти, проте є можливість проводити тут екскурсії студентів біологічних спеціальностей ВНЗ Черкаської та прилеглих областей, а також організувати екологічні екскурсії для мешканців Черкас, прилеглих до ВБУ населених пунктів та відпочивальників з місцевих баз відпочинку. Є можливість організації поблизу ВБУ екологічних таборів, які використовували ВБУ для спостережень.

29. Поточний стан рекреації і туризму:

Рекреаційна активність на території ВБУ не висока, проте в безпосередній близькості розташовано ряд баз відпочинку та дитячих таборів.

30. Юрисдикція:

Заказник “Сулинський” та землі водного фонду, на яких він розташований, підпорядковано Черкаському Регіональному управлінню водних ресурсів.

31. Управління ВБУ:

Черкаське Регіональне управління водних ресурсів:

Вул. Львіна, 332, м. Черкаси, 18005, Україна

Тел.: +380472 47-25-37; Факс: +380472 47-04-62

E-mail: vr@jcu.net.ua

Начальник управління: М.Гадецький

32. Література

Влияние рыбного хозяйства на биологическое разнообразие в бассейне реки Днепр. Определение пробелов и проблем. – К.: «Академперіодика», 2003. – 188 с.

Географічна енциклопедія України: ред. колегія: .... О.М. Маринич (відповід. ред.) – К. “УРЕ ім. М. Бажана”. 1989. – Т. 1 – 416 с.

Географічна енциклопедія України: ред. колегія: .... О.М. Маринич (відповід. ред.) – К. “УРЕ ім. М. Бажана”. 1990. – Т. 2 – 480 с.

Геологические памятники Украины. – К.: Наук. Думка, 1985. – 156 с.

Гринжевський В.М. Аквакультура України. – К.: 1998. – 364 с.

Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки”. – ВВР, 2000, N 47, ст.405

Зеров К.К. Формирование растительности и зарастание водохранилищ днепровского каскада. – К.: Наук. Думка, 1977. – 198 с.

Корелякова И.Л. Растительность Кременчугского водохранилища. – К.: Наук. Думка, 1977. – 198 с.

Макрофиты – индикаторы изменений природной среды. – К.: Наук. Думка, 1993. – 436 с.

Правила експлуатації водосховищ дніпровського каскаду. – К: “Генеза”. – 2003. – 176 с.

Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование /Маринич А.М., Пащенко В.М., Шищенко П.Г./– Киев: Наук. думка, 1985. – 224 с.

Червона книга України: Тваринний світ – К.: Укр. енциклопедія, 1994 – 464с.

Червона книга України: Рослинний світ – К.: Укр. енциклопедія, 1996 – 608 с.